

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БОРОШНОМЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Експорт продукції аграрного сектору у 2014 році збільшився на 7 % у порівнянні з минулим роком та склав 29,5 % від загального обсягу торгівлі України. Проте його основу складає сировина, а не продукти переробки. Так, питома вага вивозу зернових дорівнює 38%.

Відповідно до концепції ланцюга накопичення вартості економічно доцільним є експортування продуктів переробки замість сировини, що надає можливість перейти на рівень з більшою доданою вартістю. Тобто варто розвивати експортування продукції галузі хлібопродуктів.

Борошномельна галузь, що складає основу хлібопродуктів, до 2007/08 маркетингового року не була експортноорієнтованою. Введення урядом квотування експорту зерна в цей рік стало поштовхом розвитку зовнішньої торгівлі, яка збільшилася з 18 до 226 тис. т на рік. Останні два роки експорт утримуються на цій відмітці. З 2007 р. істотно змінилися не тільки обсяги експорту борошна, а і його географія. Питома вага продажу борошна у країни близького зарубіжжя (найбільше у Грузію – 92 %) зменшилася на користь країн Близького Сходу та Східної Азії.

На відміну від експорту зерна, який є окремим сегментом економіки з високим доходом, експорт борошна не є вагомим для галузі: питома вага його зовнішньої торгівлі у виробництві складає всього 7 %. Для порівняння, в Казахстані вона становить 42 %.

Проте на сьогодні цей напрямок є важливим для виживання галузі. Обмеження, пов'язані з вартістю борошна для виробництва соціальних сортів хліба, практично знищують галузь. Хоча в обмежувачих документах встановлено граничну рентабельність на борошно першого гатунку, проте у такий спосіб державна влада встановлює рентабельність на всю продукцію борошномельного виробництва, оскільки воно є комплексним (борошномельну продукцію отримують з однієї сировини і в єдиному технологічному процесі). Відповідно всі витрати є непрямими, які розподіляють з використанням коефіцієнтів за ціною продукції. В результаті отримують рівнорентабельну продукцію. Тобто при встановленні граничної рентабельності на один вид продукції борошномельного виробництва автоматично регулюється рентабельність і всіх інших видів.

Борошномели за рахунок експорту компенсують свої втрати на внутрішньому ринку. Зовнішньоекономічна діяльність для борошномельної галузі є привабливою в першу чергу через те, що експортні ціни не підлягають державному регулюванню (їх формує світовий ринок, вони встановлюються контрактом між продавцем і покупцем і не підлягають декларуванню з боку продавця). Для вітчизняних підприємств, більшість з яких працюють на 50% нижче за реальні потужності, це є можливість додаткового завантаження.

Світовий ринок борошна відрізняється жорсткою конкуренцією. Потужну конкуренцію українським виробникам становить Казахське борошно за рахунок більш низьких цін пропозиції. Досить вагомим конкурентом є Туреччина, яка виробляє борошно з українського зерна.

Головними напрямками розвитку зовнішньої торгівлі борошномельною продукцією є розвиток інституту торгових представників за кордоном та сертифікація борошна переважно за ISO 22000:2005, а також спеціальними вимогами окремих країн. Так, основною проблемою при експортуванні в Індонезію є наявність сертифікату SNI, яка імпортує тільки так зване «укріплене борошно».

Більшість вітчизняних борошномельних підприємств (навіть великих) оснащені застарілим обладнанням. Тільки одиниці були модернізовані після 1990 р. Застаріле та енергоємне обладнання багатьох борошномельних підприємств не дозволяє їм випускати конкурентну за ціною і якістю продукцію. Сприятиме вирішенню цього питання введення нульової ставки ввізного мита на високотехнологічне борошномельне обладнання.

Проведений нами аналіз сучасного стану борошномельної підгалузі дозволяє стверджувати, що за всіма ознаками (покупці та їх поведінка, зміни в товарах, маркетингова діяльність, стан виробництва, характер конкурентних відносин) вона знаходиться на стадії зрілості свого життєвого циклу. За таких характеристик галузі для збільшення обсягів внутрішньої переробки зерна необхідно в ній провести модернізацію, що потребує розробки технології управління цим процесом.